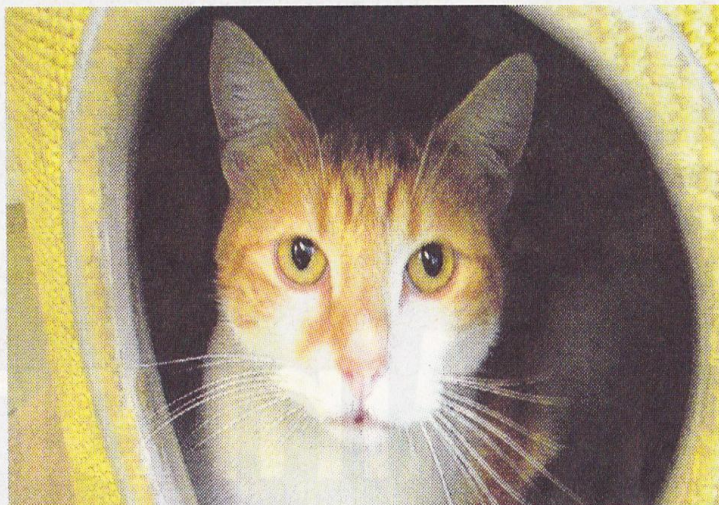

Welzijn van de kat: wat wil de kat?

Ruth van der Leij
Resident Shelter Medicine, UU

Mooie rooie Roberto

Deze week zetten we graag een mooie rooie kater in het zonnetje. Zijn naam is Roberto en ondanks dat we de naam goed bij hem vinden passen, liever hadden we geweten wat zijn echte naam is. Maar dat weet alleen zijn eigenaar en die is tot nu toe niet langs geweest om hem op te komen halen.

Zwerper

Roberto is als zwerver het asiel binnen gekomen en zijn verleden is ons niet bekend. De dierenarts heeft hem geschat op een jaar of zes, maar dit zou natuurlijk een jaartje meer of minder kunnen

Roberto trekt zich terug in een krabpaal.

zijn.

Uiteindelijk is hij een jonge kater die verlangend uitkijkt naar een eigen huis, want dat hij zich hier niet op zijn gemak voelt is wel duidelijk. Het liefst trekt hij zich terug in een krabpaal en dat heeft te maken met het feit dat hij niet goed overweg kan met zijn soortgenoten.

Aandacht

Een huis zonder miauwende

viervoeters is dus wat hij wil en als daar dan ook nog baasjes wonen die hem veel aandacht geven, dan is Roberto weer de blijde kat die hij eigenlijk hoort te zijn.

Welzijn van de kat

Wat is welzijn?

5 vrijheden van Brambell uit 1965

- Vrij van honger, dorst of onjuiste voeding
- Vrij van thermaal en fysiek ongerief
- Vrij van verwondingen of ziekten
- Vrij van angst en chronische stress
- Vrij om een normaal, soorteigen gedragspatroon te kunnen vertonen

Welzijn van de kat

uitgangspunt
faculteit Diergeneeskunde:

Een individu verkeert in een staat van welzijn wanneer het in staat is, zich aan levensomstandigheden aan te passen en daarmee een toestand kan bereiken die het als positief ervaart.

(september 2009)

Welzijn van de kat

Kun je iets zeggen over welzijn
van katten?

Hoe weet je dat een kat iets als
positief ervaart?

Welzijn van de kat

The scientific assessment of animal welfare

Donald Broom (1988)

Onderzoek naar welzijn:

- voorkeuren onderzoeken
- bepalen hoe belangrijk die voorkeuren zijn

Universiteit Utrecht

Welzijn van de kat

Wat wil de kat?

Welzijn van de kat

Onderwerpen:

- soortspecifiek gedrag
- voeding
- huisvesting
- verzorging

Soortspecifiek gedrag

Social organization in the cat: a modern understanding

Sharon Crowell-Davis et al. (2004)

Soortspecifiek gedrag

De sociale structuur
van vrij levende katten
wordt bepaald
door beschikbaarheid
van voedsel.

► Crowell-Davis 2004

Soortspecifiek gedrag

Kolonievorming

Basis van een kolonie: matrilineair

- Groepsgedragingen tussen alle groepsleden
- Groepsgedragingen tussen poezen onderling

Universiteit Utrecht

Soortspecifiek gedrag

Kolonievorming

Basis van een kolonie: matrilineair

- Groepsgedragingen tussen alle groepsleden
- Groepsgedragingen tussen poezen onderling
- Groepsgedragingen tussen katers onderling

Soortspecifiek gedrag

Individuele voorkeuren voor elkaar: vriendschappen

- ‘*Preferred associates*’
- Onderlinge afstand $< 1\text{m}$
- Onafhankelijk van geslacht (castraten)
- Affiliatieve gedragingen

Soortspecifiek gedrag

Opname in groep van niet-groepsleden

- Opname niet geleidelijk
- Veel interacties (agressie) tussen dieren
  - Meer vriendschappen tussen katten die familie van elkaar zijn, dan tussen ongerelateerde katten
  - Meer vriendschappen tussen katten die elkaar al langer kennen

► Crowell-Davis 2004

Soortspecifiek gedrag

Agressie:

Gender differences in the social behavior of the neutered indoor-only domestic cat

Kimberly Barry and Sharon Crowell-Davis (1999)

Soortspecifiek gedrag

Resultaten:

- kater-kater vaker $< 1\text{m}$
- onderlinge agressie:
  - geen verschil tussen sexen
  - geen correlatie met beschikbaar leefoppervlak
  - wel een significante relatie met de tijd van samenwonen: hoe korter de dieren elkaar kenden, hoe meer agressie.

Universiteit Utrecht

Soortspecifiek gedrag

Solitair gedrag:

Male and female agonistic and affiliative relationships in a social group of farm cats
(*Felis catus* L.)

Eugenia Natoli et al. (2001)

Soortspecifiek gedrag

Resultaten:

- kater favoriet van vrijwel alle poezen: affiliatief gedrag vooral tussen deze kater en de poezen: neuscontact, allorubbing en allogrooming
- mogelijk dominante verhoudingen, maar niet lineair
- 2 poezen en 1 kater solitair

► Natoli 2001

Soortspecifiek gedrag

Conclusies:

- voedsel bepaalt samenlevingsvorm
- verschillende groepsvormen mogelijk
- grote individuele voorkeur voor samenlevingsvorm en andere individuen
- **nieuwe katten = meer agressie: groepsvorming kost tijd**

Universiteit Utrecht

Voeding, eten en drinken

Voeding, eten en drinken

Feeding behavior of the cat fed laboratory and commercial diets

E. Kane et al. (1981)

Resultaten:

- onafhankelijk van de verschillende diëten, aten deze katten rond de 16 maaltijdjes per dag.

Conclusie:

- katten geven de voorkeur aan het eten van kleine hoeveelheden gedurende de gehele dag.

Voeding, eten en drinken

A review of the housing requirements of domestic cats (*Felis silvestris catus*) kept in the home

Irene Rochlitz (2005)

Conclusies:

- drinkwater niet samen met etensbak
- soms voorkeur voor stromend water
- kattenbakken weg van voedsel en drinkgebied

Universiteit Utrecht

Voeding, eten en drinken

Drinking behaviour in cats

H.R. Taylor (1995)

Conclusie:

- katten (die slecht drinken) stromend water aanbieden.

Voeding, eten en drinken

Conclusies:

- kleine maaltijden per dag, ad libitum
- scheiding tussen etensbak en drinkplaats
- stromend water
- **kattenbak weg van eten/drinken**

Universiteit Utrecht

Huisvesting

Universiteit Utrecht

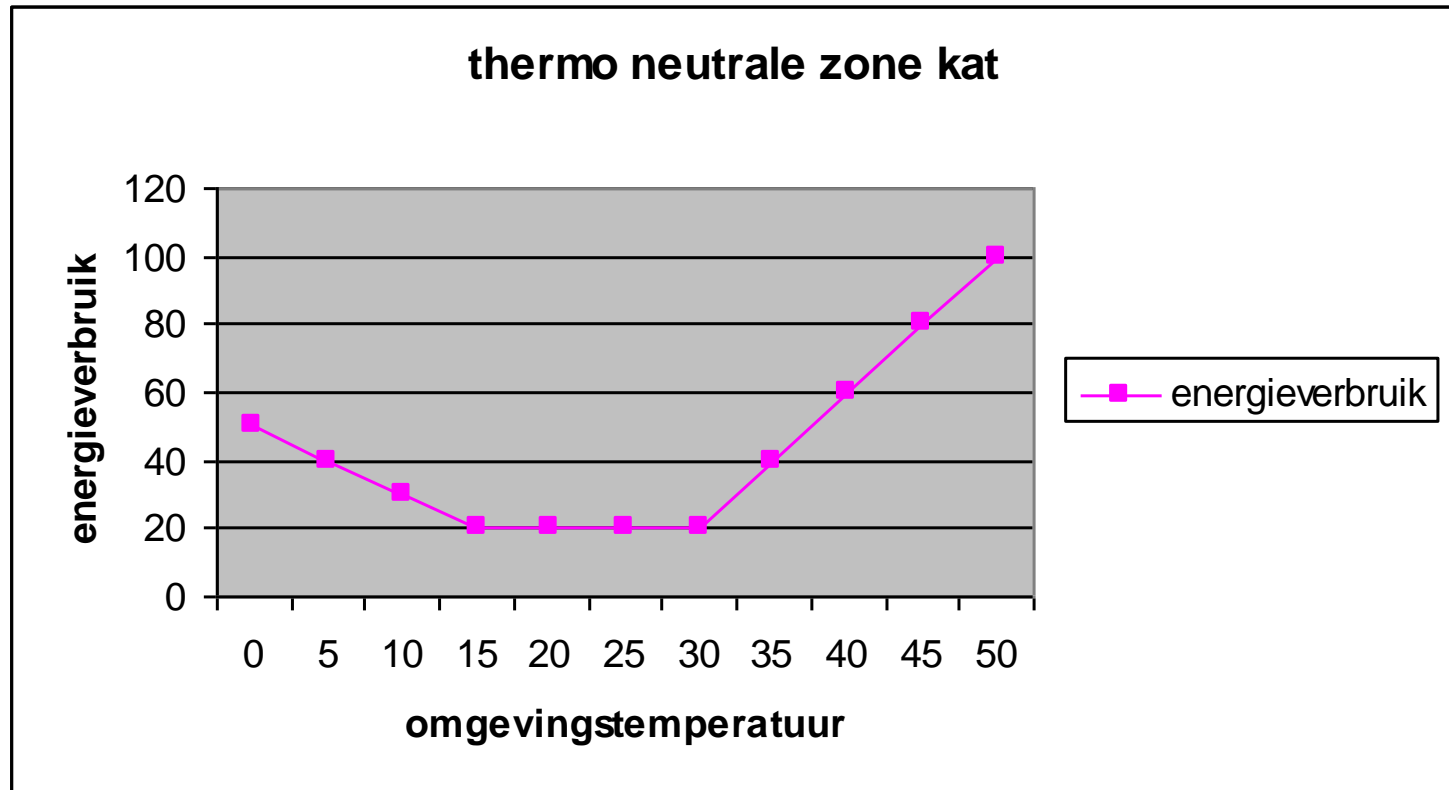
Huisvesting

Huisvesting

Universiteit Utrecht

Huisvesting

Conclusie:

- temperatuur tussen 18° C tot 21° C
- met als minimum 15 °C en als maximum 30°C

Huisvesting

nabijheid andere katten:

Gender differences in the social behavior of
the neutered indoor-only domestic cat

Kimberly Barry and Sharon Crowell-Davis (1999)

Huisvesting

Resultaten:

- 50% van de tijd bleven de katten uit elkaars blikveld
- 35% van de tijd besteden de katten binnen 3 m van elkaar
- zitplaatsen: 50% van de tijd op een verhoogde plaats, geen relatie met agressie

► Barry (1999)

Huisvesting

Conclusie:

- uit elkaars blikveld (elkaar niet continu zien)
- afstand kunnen nemen van 3 meter
- mogelijkheid hebben om hoog te zitten

Universiteit Utrecht

UU

~ Faculteit Diergeneeskunde

Huisvesting

het gebruik van hoogte:

The behaviour of laboratory colony cats
and their reactions to
a familiar and unfamiliar person

A.L. Podberscek et al. (1991)

Huisvesting

kwaliteit rustplaatsen: hoogte

Environmental enrichment for indoor cats
as prevention and therapy -
practical advice for quality of life

Sabine Schroll (2002)

Huisvesting

Resultaten:

- rondlopen: 61% over de hoog geplaatste planken en 39% op de grond
- hollen: 68% over de hoog geplaatste planken en 32% over de grond
- rusten: 89% niet op de vloer, maar op de muurplanken (58%), in een slaapmand (31,5%) en in een kattenbak (1%)

► Podberscek (1991)

Huisvesting

Advies:

- mogelijkheid bieden om 360° rondom te klimmen via muur of klimpaal
- advies vooral belangrijk om gedragsproblemen te voorkomen bij katten in groepshuisvesting

► Schroll (2002)

Huisvesting

Conclusie:

- als katten zich verplaatsen, gebruiken ze graag verhoogde gedeelten
- katten zitten in rust graag hoog

► Podberscek (1991)

Universiteit Utrecht

Huisvesting

Huisvesting

Kwaliteit rustplaatsen: comfort

Soft surfaces: a factor in
feline psychological well-being

Stephanie Crouse et al. (1995)

Huisvesting

Resultaten:

- tijdsbesteding per 24 uur: 10 uur slapen, 12 uur wakker maar inactief en 1-2 uur actief
- katten gebruiken het kussen meteen.
- opgerold liggen nam significant toe: van 36% naar 53%
= toename REM slaap
- rusten in de kattenbakken nam significant af: van 30%
vd observaties naar 12%

► Crouse (1995)

Universiteit Utrecht

UU ~ Faculteit Diergeneeskunde

Universiteit Utrecht

UU ~ Faculteit Diergeneeskunde

Huisvesting

Conclusies:

- Omdat katten een groot deel van de tijd inactief zijn, is kwaliteit rustplaats van groot belang
- meer mogelijkheden om opgerold te kunnen slapen op een zachte ondergrond zodat kat meer REMslaap heeft, vergroot het welzijn

► Crouse (1995)

Universiteit Utrecht

Huisvesting

schuilmogelijkheid bij stress:

- Behavioral and physiological correlates of stress in laboratory cats Kathy Carlstead (1993)
- The effect of housing and handling practices on the welfare, behaviour and selection of domestic cats by adopters in an animal shelter

N. Gourkow and D. Fraser (2006)

Huisvesting

Resultaten:

- Meer stress: verlaging van onderzoeksgedrag en spel, hogere alertheid en meer verstoppertje achter kattenbak

Conclusies:

- zich kunnen verstoppen helpt een kat bij het aanpassen aan omstandigheden

► Carlstead (1993), Gourkow (2006)

Huisvesting

Schuldozen
voor asielkatten

Universiteit Utrecht

UU

~ Faculteit Diergeneeskunde

Universiteit Utrecht

Huisvesting

kattenbakken:

- A review of the housing requirements of domestic cats (*Felis silvestris catus*) kept in the home

Irene Rochlitz (2005)

- How to detect and manage anxiety in the cat

Claude Béata et al. (2009)

Huisvesting

Resultaten:

- geen gebruik gemeenschappelijke toiletplaatsen
- voor faeces andere plaats dan voor urineren
- sterk persoonlijke voorkeuren

► Béata (2009)

Huisvesting

Advies:

- minimaal 1 per 2 katten, maar beter 1 per kat + 1 extra
- weg van voedsel en drinkgebied
- in rustig gedeelte
- urine en faeces 1 tot 2x daags verwijderen
- buitenkatten gebruiken kattenbakken soms niet, maar oudere en zieke katten hebben dit nodig

► Rochlitz (2005), Béata (2009)

Huisvesting

Advies (vervolg)

- verschillend kattebakgrit ($> 2,5$ cm) en type kattebakken vanwege persoonlijke voorkeur (met en zonder kap)
- kattebakgrit $> 2,5$ cm diepte
- lengte van de kattenbak $1,5 \times$ de lengte van de kat
- bij schoonmaken geen (sterk geurende) chemische reinigingsmiddelen gebruiken

► Rochlitz (2005), Béata (2009)

Universiteit Utrecht

Verzorging

Verzorging

stress door onvoorspelbaarheid:

Behavioral and physiological correlates
of stress in laboratory cats

Kathy Carlstead (1993)

The effect of housing and handling practices on
the welfare, behaviour and selection of domestic
cats by adopters in an animal shelter

N. Gourkow (2006)

Verzorging

Resultaten:

- lichamelijke stressreactie (urine-cortisol ↑)
- verlaging van onderzoeksgedrag en spel, hogere alertheid en meer verstoppertjes achter kattenbak
  - ▶ Carlstead (1993)
- zonder schuilmogelijkheid en door wisselende personen verzorgd en gehanteerd = hogere stress score (meer angstgedrag)
- hogere stress = lagere adoptiecijfers
  - ▶ Gourkow (2006)

Universiteit Utrecht

Verzorging

Conclusies:

- rustige voorspelbare, positieve hantering van katten door verzorgers reduceert stress bij katten: kwaliteit individuele verzorging van katten = grote invloed op het welzijn
- vooral onvoorspelbaarheid in de verzorging = chronische stress bij katten
- verstoppen helpt bij het aanpassen aan omstandigheden
- reductie stress = betere adoptie

► Carlstead (1993), Gourkow (2006)

Universiteit Utrecht

Eindconclusie

Soortspecifiek gedrag

- basis: beschikbaarheid voedsel bepaalt sociale structuur
- grote individuele voorkeur voor samenlevingsvorm (solitair, kolonies) en andere individuen
- kolonievorming: matrilineair, vriendschappen meer tussen dieren die familie van elkaar zijn dan tussen niet verwanten.
- introductie nieuwe leden: kost tijd en geeft veel agressie

Eindconclusie

Voeding

- vele kleine maaltijden per dag, ad libitum, stromend water
- scheiding tussen etensbak en drinkplaats en scheiding tussen kattenbak en eet/drinkplaatsen

Eindconclusie

Huisvesting

- temperatuur: tussen 18° C tot 21° C met als minimum 15 °C en als maximum 30°C
- nabijheid andere katten: uit elkaars blikveld kunnen en > 3 m afstand
- hoogte: bij verplaatsing graag gebruik van hoogte, zitten bij rust graag hoog

Universiteit Utrecht

UU

~ Faculteit Diergeneeskunde

Eindconclusie

Huisvesting (vervolg)

- comfort rustplaats = kwaliteit rustplaatsen van groot belang. Zachte ondergrond = opgerold slapen: meer REM-slaap
- schuilmogelijkheden bij stress: kunnen verstoppen helpt bij het aanpassen aan omstandigheden.
- Kattenbakken,
  - belangrijk: aantal, plaats, hygiëne, persoonlijke voorkeuren.

Universiteit Utrecht

Eindconclusie

Verzorging:

- rustige voorspelbare, positieve hantering van katten reduceert stress: kwaliteit individuele verzorging van katten heeft grote invloed op het welzijn
- vooral onvoorspelbaarheid in de verzorging = chronische stress bij katten
- reductie stress = betere adoptie

Universiteit Utrecht

UU ~ Faculteit Diergeneeskunde

Zijn er vragen?